

ET

ET

ET

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel, 2.7.2008
KOM(2008) 418, lõplik

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

**„Uuendatud pühendumine sotsiaalsele Euroopale: sotsiaalkaitse ja sotsiaalse
ühtekuuluvuse avatud kooskõlastusmeetodi tugevdamine”**

{SEK(2008) 2153}
{SEK(2008) 2169}
{SEK(2008) 2170}
{SEK(2008) 2179}

1. SISSEJUHATUS

Käesolev teatis on komisjoni teatise „Uus sotsiaalmeetmete kava: võimaluste, juurdepääsu ja solidaarsuse edendamine 21. sajandi Euroopas” osa. Teatises tehakse ettepanek tugevdada ühte kõige olulisemat ELi ja liikmesriikide sotsiaalse arengu toetamise vahendit: sotsiaalkaitse ja sotsiaalse ühtekuuluvuse avatud kooskõlastusmeetodit (edaspidi „sotsiaalne avatud kooskõlastusmeetod”. Kõnealune meetod, mis algatati 2000. aastal vabatahtliku enesehindamise protsessina ja mis põhineb ühistel eesmärkidel, täiendab ulatuslikku õigusaktide, rahaliste vahendite (sealhulgas Euroopa Sotsiaalfond) ja kooskõlastusprotsesside (eriti Lissaboni strateegia) kombinatsiooni, millega on toetatud sotsiaalset ühtekuuluvust ja solidaarsust ELis.

Viimase kaheksa aasta jooksul on liikmesriigid kasutanud sotsiaalset avatud kooskõlastusmeetodit, et koordineerida oma jõupingutusi vanade ja uute sotsiaalsete väljakutsete vastuvõtmisel ning kohandada oma sotsiaalkaitseüsteeme uue sotsiaalse tegelikkusega. Nad on määratlenud ühised eesmärgid ja leppinud kokku näitajates, et suunata oma poliitika sotsiaalse kaasatuse toetamiseks ja pensionisüsteemide ning tervishoiu ja pikaajalise hoolduse valdkonna reformimiseks. Kogu selle perioodi vältel on sotsiaalne avatud kooskõlastusmeetod tõestanud oma väärtust, toetades vastastikust õppimist, edendades sidusrühmade ulatuslikumat kaasamist, andes tõuke sotsiaalkaitseüsteemide kaasajastamiseks, suurendades teadlikkust vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse mitmemõõtmelise iseloomu kohta, luues ühiste väljakutsete ühise lähenemisviisi ning tuues esiplaanile ühised esile kerkivad küsimused.

Siiski jääb väljakutseks ühiste eesmärkide (vaesuse ja sotsiaalse tõrjutusega võitlemise, pensionide piisavuse ja jätkusuutlikkuse ning tervishoiule ja pikaajalisele hooldusele võrdse juurdepääsu tagamise) täitmine. Avatud kooskõlastusprotsess, mis põhineb vabatahtlikul koostööl paljude ja erinevate liikmesriikide vahel, ei saa põhimõtteliselt anda ulatuslikke tulemusi piiratud aja jooksul. Siiski on jõutud ulatuslikule konsensusele, mida illustreerib suure hulga kirjalike ja suuliste seisukohtade vahetamine sotsiaalkaitsekomitees ja kõigi asjaomaste sidusrühmade hulgas,¹ et sotsiaalse avatud kooskõlastusmeetodi kogu potentsiaali ära kasutamiseks saab ja tuleks veel palju ära teha.

Käesolevas teatises tehakse ettepanek tugevdada sotsiaalset avatud kooskõlastusmeetodit, parandades selle nähtavust ja töömeetodeid, tugevdades selle koostoimimist teiste poliitikavaldkondadega, tugevdades analüütilisi vahendeid ja tõendusmaterjali ning parandades omaksvõttu liikmesriikide poolt vastastikuse eksperdihinnangu, vastastikuse õppimise ja kõigi asjaomaste osalejate kaasamise kaudu. Tugevdamine saavutatakse eelkõige, võttes järk-järgult ja kokkuleppel liikmesriikidega vastu Lissaboni strateegia raames kohaldatud teatavaid edukaid meetodeid. Käesolev lähenemisviis, mis peab kinni subsidiaarsuse põhimõttest ja avatud kooskõlastusmeetodi vabatahtlikust iseloomust, loob uue stiimuli riikliku poliitika analüüsimise ja kujundamise arenguks. Samal ajal parandab see ELi sotsiaalse mõõtme tõhusust ja nähtavust Lissaboni strateegia lahutamatu osana ning tagab parema majandus-, tööhõive- ja sotsiaalpoliitika integreerimise, nagu nõuti 2008. aasta märtsi Euroopa Ülemkogul.

¹ Vt üksikasjad mõju hindamisest.

2. SOTSIAALSE AVATUD KOOSKÖLASTUSMEETODI ARENG JA PEAMISED SAAVUTUSED

Liikmesriikide ja sidusrühmade üldine hinnang sotsiaalsele avatud kooskõlastusmeetodile on üldjoontes positiivne. Seda tunnustatakse kui sotsiaalsfääri arengu edendamise ja Euroopa valitsemise innovatiivset vahendit². See on edendanud reformi, tugevdanud koostöö- ja üksteiselt õppimise tahet parimate lahenduste otsimisel sotsiaalvaldkonnas edu saavutamiseks, kohustamata seejuures määratlema minimaalset ühisnimetajat. Selle poliitilist mõju ja töömeetodite tõhususe vaatab korrapäraselt läbi sotsiaalkaitsekomitee koostöös kodanikuühiskonna sidusrühmade ja sotsiaalpartneritega ning sõltumatute ekspertide korrapärase aruannete abil.

Sotsiaalne avatud kooskõlastusmeetod on alates selle algatamisest 2000. aastal teinud läbi olulise reformi. 2005. aastal ühendati kolm kooskõlastusprotsessi (sotsiaalne kaasatus, piisavad ja jätkusuutlikud pensionid ning kõrgekvaliteediline ja jätkusuutlik tervishoid ja pikaajaline hooldus) üheks sotsiaalseks avatud kooskõlastusmeetodiks³. Euroopa Ülemkogu püstitas ja ajakohastas ühised eesmärgid ning kinnitas nende kehtivust oma 2008. aasta kevadisel istungil (vt 1. lisa). Sotsiaalkaitsekomitee leppis kokku nii üldised kui ka iga kolme haru konkreetsed näitajad, et kontrollida edusamme ühiselt kokku lepitud eesmärkide saavutamisel (vt 2. lisa).

Lisaks lepitati kokku, et protsess hakkab toimuma kolmeaastase tsükliina koos lihtsustatud aruandlusega. Liikmesriigid esitavad esimesel aastal riiklikud strateegilised aruanded, mis koondatakse nõukogu ja komisjoni ühisaruandesse sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse kohta. Kõnealune ühisaruanne sisaldab eraldi riikide profiile, rõhutades prioriteetseid valdkondi ja riiklikke väljakutseid. Vahepealsed aastad, mil aruandeid ei esitata, on mõeldud prioriteetseid teemasid käsitlevaks üksikasjalikuks analüüsiks ja vastastikuseks õppimiseks.

Sotsiaalse avatud kooskõlastusmeetodi tõhustamise tulemusena on hakatud keskenduma rohkem poliitika rakendamisele ja positiivsele koostoimele majanduskasvu ja tööhõivet käsitleva uuendatud Lissaboni strateegiaga. 2006. aastal olid riiklikud aruanded strateegilisemad, keskendudes ühiste eesmärkide saavutamise prioriteetide ja ühtlaste lähenemisviiside piiratud valikule. 2007. aastal järeldati ühisaruandes, et kõigi ühiste sotsiaalsete eesmärkide ühine arvessevõtmine aitab parandada poliitika järjepidevust ja tõhusust. Lisaks aitas uus tsükkel muuta analüüsi põhjalikumaks ning kiirendas peamiste prioriteetidega seotud õppeprotsessi. 2008. aasta ühisaruanne, milles keskendutakse laste vaesusele, tervishoiule juurdepääsule, pikaajalise hoolduse vajaduste arengule, pikemale tööeale ja vabatahtlikele pensionidele, kinnitas uue lähenemisviisi rikkalikkust.

3. SOTSIAALSE AVATUD KOOSKÖLASTUSMEETODI TUGEVDAMISE VAJADUS

Avatud kooskõlastusmeetodi nimetatud positiivsed tulemused ei kaota meetodi tugevdamise vajadust, eriti ühiste kokkulepitud eesmärkide saavutamiseks ja ühiselt kokkulepitud näitajate paremaks kasutamiseks. Hoolimata Euroopa Ülemkogu 2000. aastal võetud kohustusest avaldada märkimisväärset mõju vaesuse kõrvaldamisele, puuduvad märgid vaesuse üldise vähenemise kohta ELis. Vaesus ohustab 16 % ELi kodanikest (78 miljonit). Nende hulgas on

² Mõju hindamises võetakse ulatuslikult arvesse sotsiaalset avatud kooskõlastusmeetodit käsitlevat teaduslikku ja avalikku arutelu.

³ Tegutsemine koos ja paremini: uus raamistik sotsiaalse kaitse ja kaasatuse poliitikavaldkondade avatud kooskõlastamiseks Euroopa Liidus, KOM(2005) 706 lõplik.

lapsed isegi rohkem ohustatud: 19 %. Pensionireformid ei ole kõrvaldanud ebapiisavate pensionivarude ohtu tulevaste põlvkondade jaoks ning tervishoiuga seotud ebavõrdsus (ebasoodsas olukorras olevate rühmade lühem eluiga, halvem tervislik seisund) jätkub.

Kõnealustele probleemidele lahenduste leidmine kuulub esmajoonel riiklike ametiasutuste vastutuse alla kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega. Nagu avatud kooskõlastusmeetodi saavutused on näidanud, on see aidanud kaasa reformidele liikmesriikides; see võib olla veelgi tõhusam, kui järgitakse allpool kirjeldatud lähenemisviisi.

3.1. Poliitilise pühendumise ja nähtavuse suurendamine

Lissaboni strateegia mudel

Uuendatud **majanduskasvu ja töökohtade loomist käsitleva Lissaboni strateegiaga**, milles keskendutakse rakendamisele ja mis sisaldab täiustatud valitsemissüsteemi, kaasates liikmesriigid, komisjoni, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Parlamendi partnerluspõhimõttesse, on ette nähtud nii sotsiaalse avatud kooskõlastusmeetodi tugevdamise mudel kui ka peamine lähtepunkt. Lissaboni strateegia edu seoses majandusliku ja tööhõive alase tulemuslikkusega viimastel aastatel näitab, et kõige kõrgema tasandi tugev poliitiline tahe, koordineeritud jõupingutused reformimiseks ja vastastikune eksperdihinnang võivad anda konkreetseid ja nähtavaid tulemusi.

Majanduskasvu ja tööhõivet käsitleva strateegia üks tugevaid külgi on asjaolu, et see põhineb partnerlust edendaval lähenemisviisil ning juhindub ühiselt kokkulepitud poliitikakavast. Samal ajal toetab selle keerukat metoodilist raamistikku valitud näitajate ja kvantitatiivsete eesmärkide kombinatsioon, mis muudab poliitika üksikasjaliku uurimise tõhusamaks, läbipaistvamaks ja usutavamaks. Selle põhjal teostab komisjon iga riigi saavutatud edu süstemaatilist hindamist ja esitab iga riigi eripära arvestavaid soovitusi ja/või punkte, mida tuleks jälgida. Kõnealused ettepanekud võimaldavad liikmesriikidel, Euroopa Ülemkogul ja Euroopa Liidu Nõukogul saavutada konsensuse Euroopa ja riiklikul tasandil kohaldatava tõhusaima poliitika osas. Lisaks lihtsustab hõlpsasti mõistetavate eesmärkide saavutamisele keskendumine protsessi mõistmist ja avalikkuse teadlikkust selle kohta.

Sotsiaalse avatud kooskõlastusmeetodi ja Lissaboni strateegia positiivse koostoime olulisust on rõhutatud komisjoni 2005. aasta teatise avatud kooskõlastusmeetodi kohta: „*seega peaks avatud kooskõlastusmeetod toimima paralleelselt ja tihedas koosmõjus uuendatud Lissaboni strateegiaga, aidates kaasa majanduskasvu ja tööhõive alaste eesmärkide saavutamisele, samal ajal kui Lissaboni programmid on suunatud sotsiaalse ühtekuuluvuse sihtide saavutamisele*”. Suuremast majanduskasvust ja töökohtade arvust ei ole piisanud, et saavutada loodetud tulemusi vaesuse vähendamisel ja kõige haavatavamate isikute olukorra parandamisel. Seetõttu kinnitas Euroopa Ülemkogu 2008. aasta märtsis veel kord ELi sotsiaalse mõõtme tähtsust Lissaboni strateegia lahutamatu osana ja rõhutas majandus-, tööhõive- ja sotsiaalpoliitika täiendava integreerimise vajadust⁴.

Sellest tulenevalt näib loogiline rakendada majanduskasvu ja tööhõivet käsitleva uuendatud Lissaboni strateegia alusel kasutatavaid teatavaid meetodeid ja lähenemisviise järk-järgult sotsiaalse avatud kooskõlastusmeetodi puhul. See tugevdaks sotsiaalse avatud kooskõlastusmeetodi tõhusust. Samuti tugevdaks see riikliku poliitika rakendamist, et täita

⁴ 2007. aasta novembri ühtse turu läbivaatamises kutsuti samuti üles niisugust integreeritud lähenemisviisi kasutama, rõhutades, et turu avamine ja sotsiaalsed reformid võiksid ja peaksid käima käsikäes. Vt: 21. sajandi Euroopa ühtne turg KOM (2007) 724 lõplik, 20.11.2007.

ühised sotsiaalsed eesmärgid ning suurendada poliitilist tahet ja nähtavust. See annaks Lissaboni strateegiasse olulisema panuse kooskõlas Euroopa Ülemkogu järeldustega ning tagaks töökohtade, majanduskasvu ja sotsiaalpoliitika optimaalse koostoomimise. Samal ajal oleks see lähenemisviis täielikult kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega ja avatud kooskõlastusmeetodi vabatahtliku iseloomuga. Seda näitavad teised avatud kooskõlastamise valdkonnad (haridus ja tööhõive), mille puhul on püstitatud ELi tasandil eesmärgid (näiteks tööhõive määrad, koolist väljalangenute arv, elukestev õpe), suurendades oluliselt Lissaboni strateegia dünaamilisust.

Eesmärkide seadmine

Liikmesriigid on sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse valdkonnas leppinud kokku juba mitmetes näitajates (vt 2. lisa), mis on kvantitatiivsete eesmärkide püstitamiseks piisavalt vastupidavad. Seda tuleks eriti kaaluda, et avaldada märkimisväärset mõju **vaesuse kõrvaldamisele**. Hoolimata kõnealusest kohustusest, mille Euroopa Ülemkogu võttis 2000. aastal, on veel vaja palju ära teha. Eesmärkidega kaasneks uus dünaamilisus; eesmärgid tuleks seada nii vaesuse vähendamiseks üldiselt kui ka seoses vaesuse konkreetsete vormidega, näiteks laste vaesus, mis on praegu kolme protsendi võrra suurem kogu rahvastiku vaesusemäära (vastavalt 19 % ja 16 %) ning mõjutab teatavates riikides ühte last neljast; töötajate vaesus, mis mõjutab 8 % töötavast elanikkonnast ning on suurenemas; püsiv, pikaajaline vaesus, mille üldnäitajad tehakse varsti kättesaadavaks, ning eakate inimeste (65+) vaesus, mis on ka pensionide piisavuse näitaja.

Et on vaja hoolikalt kontrollida tulevaste pensionide piisavust, peaks **pensionisüsteemide reformi** eesmärk olema seotud nii riikliku kui ka erasektori pensionide kaudu antava tulu miinimumtasemega. Eesmärkide rakendamist **tervishoiu ja pikaajalise hoolduse** valdkonnas võiks toetada eesmärkidega, mis on seotud tervishoiule ja sotsiaaltoetustele juurdepääsu ja nende kvaliteediga. Lisaks võiks püstitada tervisele seotud eesmärgid, näiteks suurendada eluiga (mis erineb liikmesriigiti 13 aastat meeste ja 7 aastat naiste puhul), tervena elatud aastaid ning vähendada laste suremust (teatavates liikmesriikides sureb endiselt ligikaudu 10 elusalt sündinud last tuhandest). Tervislik seisund on otsustava tähtsusega aktiivsel osalemisel tööturul, pikema tööea saavutamisel ja vaesuse vähendamisel.

Kõnealuste kvantitatiivsete eesmärkide kehtestamine, mida toetavad vastupidavatel analüütilistel vahenditel põhinevad ühiselt kokku lepitud näitajad, aitavad liikmesriikidel oma tahet säilitada ja töötada konkreetsemalt ühiste eesmärkide saavutamise nimel. Liikmesriigid võivad **määratleda riiklikud eesmärgid**, et võtta arvesse liikmesriikide mitmekesisust, eriti riiklikku konteksti ja erinevaid lähtepunkte.

Riiklikud eesmärgid võivad olla osa **eristamisest eri viisidel**, võimaldades sarnases olukorras olevate või samu probleeme omavate riikide rühmadel koostööd teha. Kõnealust meetodit on juba rakendatud seoses kaitstud paindlikkusega Lissaboni strateegia raames ning 2007. aastal kasutati seda teataval määral laste vaesuse temaatilises analüüsis. Saadud kogemused, mis on endiselt piiratud, näitavad, et see on hea alus vajadustele vastava poliitilise analüüsi tegemiseks ja poliitiliseks nõuandeks ning võib tegelikult siduda eri liikmesriike ühiste eesmärkidega. Komisjon töötab avatud kooskõlastusmeetodi raames välja eri viisid ja ühised põhimõtted oma kaitstud paindlikkusega seotud ettepanekute alusel, mille kiitis 2007. aastal heaks Euroopa Ülemkogu.

Komisjoni soovitus

Sotsiaalkaitsekomitees toimuvad arutelud hõlmavad sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatusega seotud ulatuslikke teemasid. Avatud kooskõlastusmeetodi alla kuuluvaid teemasid võiks

veelgi ühtlustada, ametlikustades seisukohtade kattumise alati, kui see tekib. Komisjon aitab sellele kaasa, kasutades vajaduse korral asutamislepingu artiklil 211 põhinevaid **soovitusi** ja kehtestades **ühiseid põhimõtteid**, mis moodustavad seire ja vastastikuse eksperdihinnangu aluse. Teiste institutsioonide poliitiline heakskiit tugevdaks kõnealuseid ühiseid põhimõtteid ja muudaks need nähtavamaks. Komisjonil on kavas seda lähenemisviisi järk-järgult arendada, toetudes kogemusele, mis on saadud aktiivse kaasatuse soovitusel raames, mida komisjon kavatseb esitleda 2008. aasta oktoobris nõukogu järelduste ja Euroopa Parlamendi resolutsiooni alusena.

Parem aruandlus, teabevahetus ja levitamine

Eespool rõhutatud lähenemisviisi alusel **tugevdab komisjon oma suutlikkust edu hindamiseks ja seireks** nii ELi kui ka riiklikul tasandil. Tugevdatud seire peaks peegelduma perioodilises nõukogu ja komisjoni ühisaruandes sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse kohta, mis on tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu panuse alus kevadisel Euroopa Ülemkogul. Euroopa Parlamenti teavitatakse korrapäraselt. Lisaks kasutab komisjon sotsiaalse olukorra aruannet, mis valmistatakse ette igal aastal asutamislepingu artikli 143 alusel, et esitleda teistele institutsioonidele oma ühiste eesmärkide saavutamise praeguste suundumuste ja edu hindamist ning laiendada ja rikastada poliitilist arutelu. Liikmesriike kutsutakse jätkama iga kolme aasta tagant aruannete esitamist avatud kooskõlastusmeetodi saavutatud edu kohta integreeritud viisil, pidades silmas tulevast arutelu Lissaboni strateegia tuleviku kohta.

Teabevahetus ja tulemuste levitamine muudetakse tõhusamaks aktiivse teabevahetusstrateegia järjepideva arendamise kaudu, kasutades ära kõik programmi PROGRESS pakutavad võimalused. See on sotsiaalse avatud kooskõlastusmeetodi osa, kujutades endast teadmiste jagamise viisi, et stimuleerida positiivset konkurentsi spetsialistide vahel ja aidata kaasa püsiva kaasatuse ja pühendumuse saavutamisele. Eelkõige suurendab komisjon oma jõupingutusi, et muuta sotsiaalse avatud kooskõlastusmeetodi saavutustega seotud teave ulatuslikult kättesaadavaks, mõistetavaks ja kasulikuks. Seoses sellega saab uuendatud sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse veebilehest⁵ oluline töövahend.

3.2. Positiivse koostoime suurendamine teiste ELi poliitikavaldkondadega

Süvalaiendamine

Nagu on rõhutatud komisjoni teatistes tervikliku, laiahaardelise uue sotsiaalagenda kohta, tunnustatakse üldjuhul, et **ka sotsiaalpoliitika kaalutlusi tuleb süvalaiendada ELi poliitikavaldkondades** (näiteks konkurentsivõime, siseturg, majanduspoliitika, tervishoid, sisserränne, kaubandus, põllumajandus jne). Komisjon jätkab oma jõupingutusi, et koostada tugevaid mõjuhinnanguid iga uue poliitilise algatuse kohta ning pöörata sellega seoses erilist tähelepanu **sotsiaalsele mõjule**. Sotsiaalkaitsekomitee on juba pööranud suuremat tähelepanu sotsiaalsete eesmärkide süvalaiendamisele, kasutades samuti ära konkreetset kogemust, mis on saadud ELi soolise võrdsuslikkuse süvalaiendamisest⁶. Komisjon jätkab koostööd sotsiaalkaitsekomiteega, et tugevdada jagatud mõjuhinnangu suutlikkust.

Horisontaalne kooskõlastamine

Sotsiaalsest avatud kooskõlastusmeetodist on saanud üha enam võrdluspunkt ulatuslikeks sotsiaalvaldkonnaga seotud küsimusteks, mis on asetatud kõrgele kohale liikmesriikide

⁵ http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/social_protection_en.htm

⁶ Asutamislepingu artikli 3 lõikes 2 nõutakse, et EL kõrvaldaks võrdsuslikkuse puudumise ning edendaks naiste ja meeste võrdsuslikkust kõikides ühenduse tegevustes.

tegevuskavades ning käsitlevad mitmeid poliitikavaldkondi, nagu näiteks rände sotsiaalne mõju; etniliste või ebasoodsas olukorras olevate vähemuste sotsiaalne kaasatus, sealhulgas mustlaste kogukonnad; vaesus maapiirkondades; puuetega inimeste pikaajaline hooldus ja sotsiaalne kaasatus; kliimamuutuse, keskkonnaseisundi halvenemise ja energiahindade muutuste sotsiaalsed tagajärjed; hariduslik ebavõrdsus, ebavõrdne juurdepääs jätkuõppele ja elukestvale õppele; finantsharidus teavitamine ja juurdepääs põhilistele finantsteenustele; digitaalne lõhe ja sotsiaalne tõrjutus; aktiivne vananemine ja põlvkondadevaheline solidaarsus.

Sotsiaalse avatud kooskõlastusmeetodi avamine valdkondadevahelistele küsimustele on suurendanud märgatavalt selle asjakohasust ja mõju ning sillutanud teed paremaks horisontaalseks koordineerimiseks. On loodud sotsiaalkaitsekomitee ja teiste asjaomaste komiteede, sealhulgas tööhõivekomitee ja majanduspoliitika komitee vaheline viljakas koostöö, mida tuleks veelgi tugevdada. Sama kehtib praeguse sünergiate arendamise puhul tihedalt seotud poliitikavaldkondade vahel, näiteks hariduse ja koolituse avatud kooskõlastusmeetod, ELi tervishoiustrateegia⁷ ja sisserändajate integratsiooni Euroopa tegevuskava. Komisjon jätkab viiside otsimist, et **tugevdada koordineerimist sotsiaalkaitsekomitee ja teiste komiteede** ning kõrgetasemeliste tööriühmade vahel; komisjon tagab lisaks oma alalise talitustevahelise sotsiaalse kaasatuse ja sotsiaalkaitse süvalaiendamise rühma tõhususe.

3.3. Analüütiliste vahendite tugevdamine

Programmiga PROGRESS toetatakse **statistilise suutlikkuse ja andmekogumise** tugevdamist, eriti valdkondades, kus võrdlusandmed puuduvad või on ebapiisavad. Näiteks tuleb läbi vaadata olemasolevad kogu ELi hõlmavad uuringud, et hõlmata paremini ainelistel võimalustel puudumist (sealhulgas digitaalset tõrjutust), majapidamiste jõukust, sisserändajate olukorda, töölt pensionile üleminekut; et koguda andmeid keskmise eluea kohta vastavalt sotsiaal-majanduslikule staatusele ning parandada sugude kaupa jaotatud andmete kättesaadavust ja analüüsi.

Programmiga PROGRESS toetatakse ka tervist, vananemist ja pensionilejäämist käsitlevat uuringut, uut Euroopa majapidamiste uuringut ning konkreetsete teemade üksikasjalikku analüüsi, aidates liikmesriikidel parandada oma poliitikat eriti olulistes valdkondades. **Teadusringkondade suurem kaasatus ja tugevamad seosed teiste käimasolevate teadusuuringutega** komisjonis ja rahvusvahelistes organisatsioonides aitavad veelgi arendada teadmistel ja tõenditel põhinevat poliitikat.

3.4. Suurem omaksvõtmine vastastikuste eksperdihinnangute, vastastikuse õppimise ja kõigi asjaomaste osalejate kaasamise abil

Vastastikused eksperdihinnangud

Vastastikused eksperdihinnangud on osutunud kasulikuks ja rikastanud vastastikuse õppimise tõhustamist. Neid tuleks kasutada ulatuslikumalt sotsiaalses avatud kooskõlastamismeetodis ning strateegilisemal viisil. Tulemuste parem taustteave, tugevam analüütiline alus ja ulatuslikum levitamine aitaks määratleda häid tavasid ja lihtsustada strateegiate edendamist. Oluline on ka kohalikul ja piirkondlikul tasandil ametnike suurem

⁷ Lissaboni strateegias sisalduv tervena elatud aastate näitaja on näide parema tervise sotsiaalsete ja majanduslike mõõtmete integreerimisest.

kaasamine vastastikustesse eksperdihinnangutesse. Komisjon uurib koos sotsiaalkaitsekomiteega, kuidas parandada vastastikuste eksperdihinnangute 2009. aasta vooru korda.

Vastastikuse õppimise uued vahendid

Programm PROGRESS pakub tuge **vastastikuse õppimise uute vahendite** katsetamiseks ning parimate tavade vahetamiseks, näiteks asjatundlikkuse ajutist ühendamist ja edasiandmist käsitlevad projektid liikmesriikide vahel; strateegilise planeerimise alane koolitus, süvalaiendamine, koordineerimine, sidusrühmade kaasamine, sotsiaalse avatud kooskõlastusmeetodi protsessi jälgimine ja hindamine. Programm PROGRESS võib samuti aidata arendada sotsiaalset katsetamist kui viisi, millega katsetada innovatiivseid ideid enne nende laialdast rakendamist sotsiaalprogrammides, näiteks miinimumsissetuleku, lastetoetuste või pikaajalise hoolduse valdkonnas; programm toetab sotsiaalkatsete projektide uurimist, levitamist ja hindamist.

Kõigi asjaomaste osalejate kaasamine

Piirkondlikud ja kohalikud ametiasutused tuleks kaasata paremini ELi sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse protsessi. Praegu jääb nende kaasatus enamikus liikmesriikidest piiratuks. Mitmed riigid on teinud märkimisväärsed edusamme kodanikuühiskonna ja teiste asjaomaste sidusrühmade kaasamisel poliitika planeerimise etappi, kuid seda jätkatakse harva rakendamise etapis. Kogemused on näidanud, et asjaomaste osalejate koordineerimine ja osalus kogu poliitika kujundamise tsüklis on tõhusa rakendamise nimel äärmiselt oluline. Komisjon teeb ettepaneku, et sotsiaalse avatud kooskõlastusmeetodi raames toimuva vastastikuse õppimise puhul võetaks kõnealuseid valitsemistavadega seonduvaid aspekte rohkem arvesse. Selle põhjal koostab komisjon liikmesriikidele vabatahtlikud suunised.

4. KOKKUVÕTE JA JÄRELDUS

Et kasutada täielikult ära sotsiaalse avatud kooskõlastusmeetodi potentsiaal, on käesolevas teatises toodud esile mitmed valdkonnad, kus meetodit võiks parandada, tugevdada ja edasi arendada. Kõnealused meetmed toetuvad neljale eesmärgile: esiteks, poliitilise tahte ja protsessi nähtavuse suurendamine; teiseks, positiivse koostoime suurendamine teiste ELi poliitikavaldkondadega; kolmandaks, protsessi toetavate analüütiliste vahendite tugevdamine, et liikuda kvantitatiivsete eesmärkide määratlemise ja tõenditel põhineva poliitikakujundamise tugevdamise suunas; neljandaks, suurendada omaksvõtmist liikmesriikide poolt, kiirendades rakendamist ja tugevdades vastastikust õppimist.

Mõned meetmetest tähendavad tegelikult olemasolevate tavade ühtlustamist. Teised, eriti eesmärkide püstitamine, toovad kaasa olulisemad muudatused ning nõuavad konsensuse leidmist liikmesriikide ja sidusrühmade hulgas. Seetõttu näeb komisjon ette astmelise lähenemisviisi, mille erinevaid etappe ja vajalikku prioriteetide seadmist arutatakse liikmesriikide ja teiste peamiste sidusrühmadega.

Tugevdatud avatud kooskõlastusmeetod sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse valdkonnas on oluline panus uuendatud sotsiaalagenda rakendamisse ja toetab uuendatud pühendumist sotsiaalsele Euroopale.

**SOTSIAALKAITSE JA SOTSIAALSE ÜHTEKUULUVUSE AVATUD
KOOSKÕLASTUSMEETODI EESMÄRGID**

Sotsiaalkaitse ja sotsiaalse ühtekuuluvuse avatud kooskõlastusmeetodi üldeesmärgid peavad edendama:

- a) sotsiaalset ühtekuuluvust, soolist võrdõiguslikkust ja võrdseid võimalusi kõigile piisavate, juurdepääsetavate, finantsiliselt jätkusuutlike, kohandatavate ja tõhusate sotsiaalkaitseüsteemide ja sotsiaalse kaasatuse poliitika abil;
- b) tõhusat ja vastastikust koostööd Lissaboni strateegia suurema majanduskasvu ja paremate töökohtade ning suurema sotsiaalse kaasatuse eesmärkide ning ELi säästva arengu strateegia vahel;
- c) head valitsemistava, läbipaistvust ja sidusrühmade kaasamist poliitika kujundamises, rakendamises ja järelevalves.

Järgmised eesmärgid kehtivad eri töövaldkondade puhul:

märkimisväärne mõju vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse kõrvaldamisele, mis tagab:

- d) juurdepääsu kõigile vahenditele, õigustele ja teenustele, mida on vaja ühiskonnas osalemiseks, ennetades ja käsitledes tõrjutust ning võideldes kõigi tõrjumiseni viivate diskrimineerimise vormide vastu;
- e) kõigi aktiivse sotsiaalse kaasatuse, edendades osalust tööturul ning võideldes vaesuse ja tõrjutusega;
- f) et sotsiaalse kaasatuse poliitika oleks hästi koordineeritud ja hõlmaks kõiki valitsuse tasandeid ja asjaomaseid osalejaid, sealhulgas vaesuses elavaid inimesi, et see oleks tõhus ja tulemuslik ning et seda süvalaiendataks kõigis asjaomastes riikliku poliitika valdkondades, sealhulgas majandus-, eelarve-, haridus- ja koolituspoliitikas ning struktuurifondidega (eriti Euroopa Sotsiaalfondiga) seotud programmides.

Piisavad ja jätkusuutlikud pensionid, mis tagavad:

- g) põlvkondadevahelise ja põlvkonnasisese solidaarsuse ja õigluse vaimus kõigile piisava vanaduspensionide ning selliste pensionide kättesaadavuse, mis võimaldaks inimestel rahuldaval tasemel nende elatustaseme säilitamist pärast pensionile jäämist;
- h) riiklike ja erasektori pensioniskeemide rahalise jätkusuutlikkuse vananeva elanikkonna ja riigi rahandusele avalduva surve tingimustes ning kolmesuunalise strateegia kontekstis tegelemaks elanikkonna vananemisega seotud eelarvekulude küsimusega, seda eelkõige: toetades pikemat tööiga ja aktiivset vananemist, tagades tasakaalu panuse ja tulu vahel sobival ja sotsiaalselt õiglasel viisil ning propageerides kogumis- ja erapensionite skeemide taskukohasust ja turvalisust;
- i) et pensionisüsteemid oleksid läbipaistvad, ning vastaksid naiste ja meeste vajadustele ja püüdlustele ning kaasaegse ühiskonna nõuetele, demograafilisele vananemisele ja struktuursetele muutustele; et inimesed saaksid vajalikku teavet oma pensionilemineku planeerimiseks ning et reformide läbiviimisel arvestataks võimalikult laiapõhjalise arvamusega.

Juurdepääsetav, kõrgekvaliteetne ja jätkusuutlik tervishoid ja pikaajaline hooldus, mis tagab:

- j) kõigile piisava juurdepääsu tervishoiule ja pikaajalisele hooldusele ning selle, et vajadus hoolduse järele ei viiks vaesuse ning finantssõltuvuseni ja et tegeldakse ebavõrdsusega hoolduse kättesaadavuses ja sellest tulenevate tagajärgedega tervisele;
- k) kvaliteetse tervishoiu ja pikaajalise hoolduse, võttes arvesse (ka ennetava hoolduse arendamisel) ühiskonna ja indiviidide muutuvaid vajadusi ja eelistusi, eelkõige rahvusvahelisi parimaid tavasid järgivate kvaliteedistandardite väljatöötamise ning tervishoiutöötajate, patsientide ja hooldusaluste vastutuse tugevdamise kaudu;
- l) piisava ja kõrgekvaliteedilise tervishoiu ning pikaajalise hoolduse mõistliku hinna ja finantsilise jätkusuutlikkuse, propageerides vahendite ratsionaalset kasutamist, seda eriti kasutajatele ja pakkujatele sobivate stiimulite loomise kaudu; häid valitsemistavasid ning hooldussüsteemide ning era- ja avalike institutsioonide vahelist koordineerimist. Pikaajalise jätkusuutlikkuse ja kvaliteedi saavutamisel on oluline propageerida tervislikke ja aktiivseid eluviise ning tagada kvaliteetse inimressurssi olemasolu hooldussektoris.

SOTSIAALSE AVATUD KOOSKÖLASTUSMEETODI JÄRELEVALVE ÜLDISED NÄITAJAD

1a – vaesusriski määr (lapsed ja eakad inimesed kokku) + näitlik läviväärtus – EL

Inimeste hulk, kelle sissetulek jääb alla 60 % riigi keskmisest sissetulekust⁸.

1b – vaesusriski suhteline mediaanne erinevus – EL

Vaesusriski lävest allpool elavate inimeste keskmise sissetuleku ja kõnealuse läve vaheline erinevus, mida väljendatakse protsendina vaesusriski lävest.

1c – püsiv vaesusriski määr (saadaval üksnes alates 2010. aastast) – EL

Inimesed, kes elavad vaesuse ohus jooksva aastal ja on elanud vähemalt 2 aasta jooksul 3 eelnevast aastast.

2 – sissetuleku ebavõrdne jaotus (S80/S20) – EL

20 % kõrgeima sissetulekuga riigi elanikkonna saadud kogu sissetuleku määra suhe 20 % madalaima sissetulekuga riigi elanikkonna saadud kogu sissetuleku määrasse.

3 – tervena elatud eluaastad – NAT

Aastate arv, mis on inimesele jäänud eeldatavalt tervena elada tema sündimisel, 45aastasena ja 65aastasena (ilma et see takistaks igapäevaste toimetuste tegemist). Seda tuleks käsitleda koos keskmise elueaga.

4 – kooli pooleli jätnud isikud – EL

18–24aastaste isikute arv, kes omavad üksnes teise taseme alumise astme haridust ja ei ole omandanud haridust ega saanud koolitust uuringule eelneva nelja nädala jooksul.

5 – töötute leibkondades elavad isikud – EL

Täiskasvanute (18–59aastased, kes ei ole õpilased) ning laste arv, kes elavad leibkondades, kus keegi ei käi tööl.

6 – avaliku sektori kogu kavandatavad sotsiaalkulutused – NAT

Vanusega seotud avaliku sektori kogu kavandatavad sotsiaalkulutused (pensionide, tervishoiu, pikaajalise hoolduse, hariduse ja töötusega seotud kulutused), nende SKT osa praegune tase ja kavandatav muutus.

7a – eakate inimeste suhteline mediaansissetulek – EL

Üle 65aastaste ja vanemate inimeste keskmise sissetuleku ning 0–64aastaste inimeste keskmise sissetuleku suhe.

7b – agregeeritud asendusmäär – EL

65–74aastaste keskmised personaalpensionid võrreldes 50–59aastaste keskmise isikutuluga, välja arvatud sotsiaalhüvitised.

8 – arstiabi vajaduse rahuldamata jätmise inimeste endi hinnangul – NAT + tervishoiuteenuste kasutamine – NAT

⁸ Kui ei ole märgitud teisiti, viitavad käesolevas loetelus toodud vaesuse näitajad leibkondade ekvivalentsele kasutajale jäävale tuluosale, mille all mõeldakse leibkonna kasutajale jäävat kogutulu (pärast sotsiaalhüvitiste ja kulude maha arvestamist), mis on kohandatud vastavalt leibkonna suurusele ja koosseisule.

Vt näitajate täielik loetelu: http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/common_indicators_en.htm.

Kogu arstiabi vajaduse rahuldamata jätmine inimeste endi hinnangul, mis on tingitud finantstõketest, ooteaegadest või liiga kaugel asuvatest raviasutustest, sissetulekusegmendi kohta. Seda tuleb analüüsida koos viimase 12 kuu jooksul toimunud üldarsti või erialaarsti külastamiste arvuga.

9 – teataval ajahetkel fikseeritud vaesusriski määr – EL

Inimeste arv, kelle sissetulek jääb alla majandusaasta 2004 puhul arvatatud vaesusriski läve, mida on kohandatud aastate jooksul toimunud inflatsiooniga.

10 – vanemate töötajate tööhõive määr – EL

Vanuserühmades 55–59 ja 60–64 töötavate inimeste hulk.

11 – töötavate inimeste vaesusrisk – EL

Isikud, kes määratletakse kui töötajad ning keda ohustab vaesus.

12 – aktiivsuse määr – EL

Töötavate ja töötute inimeste hulk kogu tööealisest elanikkonnast vanuses 15–64 aastat.

13 – piirkondlikud erinevused – tööhõivemäära variatsioonikordaja – NAT

Piirkondlike tööhõivemäärade standardhälve, mis on jagatud riikliku kaalutud keskmisega.

14 – tervishoiu kogukulud inimese kohta – NAT

Tervishoiu kogukulud inimese kohta ostujõu pariteetides.